

Gevolgen coronapandemie op gebruik fysiotherapiezorg voor verschillende aandoeningen

Week 2-26, 6 januari - 28 juni 2020

Samenvatting

Tijdens de coronapandemie is de paramedische zorg ingrijpend veranderd. Gedurende de intelligente lockdown (half maart - juni 2020) mochten fysiotherapeuten hun beroep slechts beperkt uitoefenen. Dit leidde tot het uitstellen van zorg. In deze factsheet bekijken we hoeveel zorg fysiotherapeuten tijdens de coronapandemie in totaal leverden én we bekijken dit ook specifiek voor vijf aandoeningen: COPD, psychosomatische klachten, luchtwegklachten, lagerugklachten en nekklachten.

- Vanaf het moment dat werd besloten om de paramedische zorg op te schalen (week 18, 27 maart t/m 3 mei 2020), stijgt het aantal consulten gemiddeld per fysiotherapiepraktijk naar ongeveer 75% van het aantal van voor de corona-uitbraak. Deze stijging vindt met name vóór week 22 (25 mei 2020) plaats, daarna blijft het aantal consulten tot en met week 26 (28 juni 2020) ongeveer gelijk.
- Tijdens de coronamaatregelen is de daling in het aantal consulten het grootst voor klachten aan de lage rug en nek, namelijk 90%. Vanaf het moment dat de zorg weer opgeschaald kon worden, neemt het aantal consulten voor deze aandoeningen toe tot driekwart van het aantal voor de coronapandemie.
- Na week 18 (3 mei 2020) neemt het aantal COPD-consulten minder snel toe dan het aantal consulten voor de andere aandoeningen.
- Het aantal coronapatiënten dat door een fysiotherapeut wordt behandeld is in week 26 (22 t/m 28 juni 2020) nog laag, maar neemt toe.

De cijfers zijn per week berekend op basis van een steekproef van 168 tot 214 fysiotherapiepraktijken verspreid door heel Nederland.

We bekijken wat de invloed van de coronapandemie en de daaropvolgende overheidsmaatregelen is op de paramedische zorg. De resultaten van ons onderzoek publiceren we in een serie factsheets, getiteld 'Gebruik van paramedische zorg in coronatijd'. In deze factsheet rapporteren we de trends over het eerste half jaar van 2020 in het totaal aantal consulten bij fysiotherapiepraktijken en in het aantal consulten voor vijf geselecteerde aandoeningen.

Aantal consulten op driekwart ten opzichte van de periode voor de corona-uitbraak

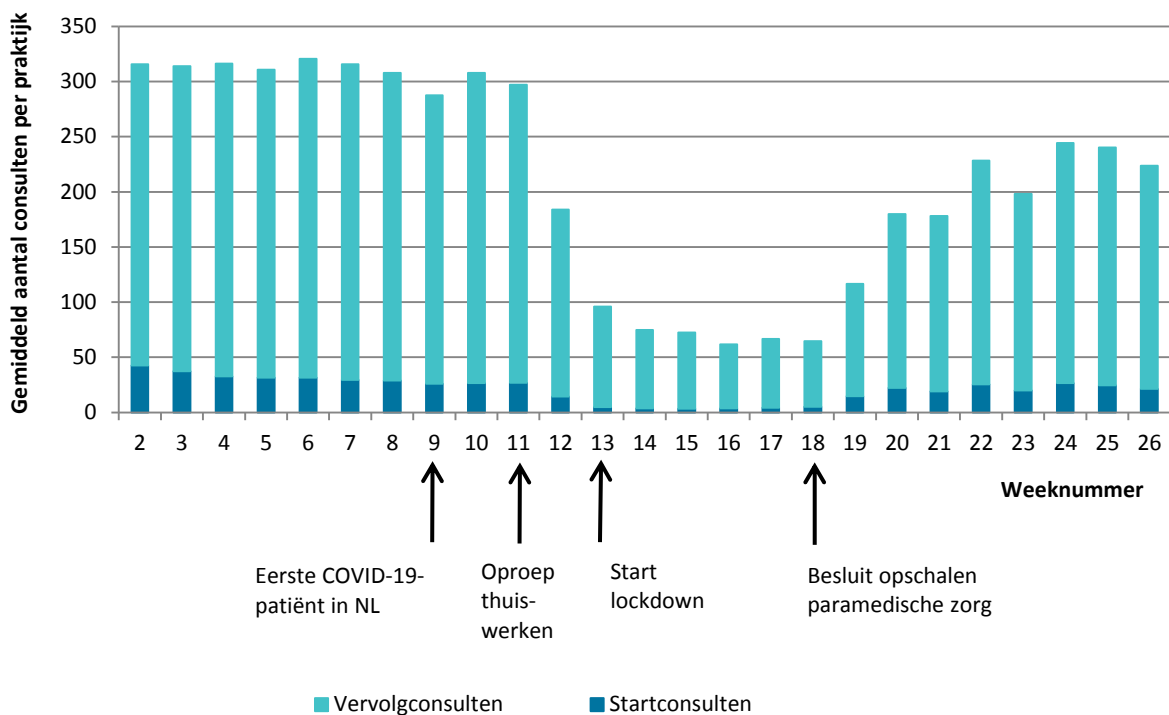
Eind februari zette de coronapandemie in. In week 11 (9 t/m 15 maart 2020) werden verschillende maatregelen genomen, waaronder de oproep om zoveel mogelijk thuis te werken. In week 13 (23 t/m 29 maart 2020) startte de intelligente lockdown. Fysiotherapeuten konden vanaf dat moment hun beroep slechts beperkt uitoefenen. Na de inzet van de maatregelen daalde het aantal consulten bij fysiotherapiepraktijken in Nederland. In week 18 (27 april t/m 3 mei 2020) mocht de paramedische zorg, mits veilig en verantwoord, weer opgeschaald worden. Dit resulteerde in een toename van het

aantal consulten gemiddeld per praktijk. In de [eerste factsheet in deze serie](#) zagen we dat in week 22 (25 t/m 31 mei 2020) het aantal consulten 75% bedroeg van het wekelijkse aantal consulten aan het begin van het jaar. Dit is in de vier weken daarna niet verder gestegen (figuur 1). De nieuwe cijfers laten zien dat het aantal consulten gemiddeld per praktijk ook in week 26 (22 t/m 28 juni 2020) nog altijd een kwart lager is dan het aantal van voor de corona-uitbraak.

Startconsulten

Figuur 1 geeft het totaal aantal consulten per praktijk per week weer uitgesplitst in start- en vervolgsconsulten. Startconsulten zijn eerste consulten van een nieuwe behandelingsperiode.

Figuur 1 Fysiotherapie: Gemiddeld aantal consulten (start- en vervolgsconsulten) per praktijk per week

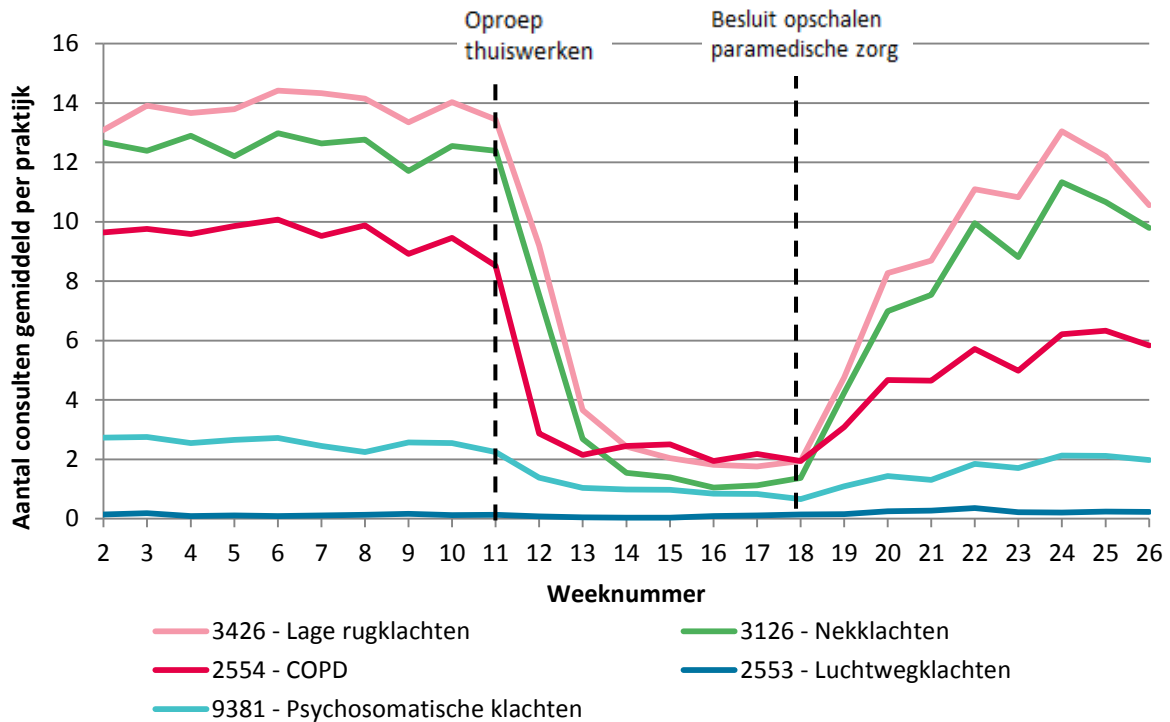

Na de invoering van de maatregelen in week 11 daalde het gemiddeld aantal startconsulten per praktijk met 87%, om vervolgens tussen week 18 en week 26 weer toe te nemen naar driekwart van het aantal aan het begin van het jaar. Ten opzichte van het totaal aantal consulten ligt het aandeel startconsulten daarmee weer op het niveau van voor de coronapandemie. Voor de corona-uitbraak en de aankondiging van de maatregelen (week 1 t/m 10) was namelijk ongeveer 10% van het totaal aantal consulten een eerste consult. Na de afkondiging van de maatregelen vonden in verhouding minder nieuwe consulten plaats en lag het aantal op 5 à 6 % van het totaal aantal consulten. Vanaf week 18, de week van de opschaling, stijgt het aandeel nieuwe consulten weer naar 10%.

Daling en herstel aantal contacten verschilt per aandoening

Voor vijf aandoeningen hebben we gekeken naar het aantal contacten met de fysiotherapeut: luchtwegklachten, COPD, psychosomatische klachten, klachten aan de nek en lagerugklachten. Voor iedere aandoening daalt het aantal consulten na het afkondigen van de maatregelen in week 11 sterk. De mate waarin het aantal consulten daalde en vervolgens herstelde, verschilt echter per aandoening (figuur 2).

Figuur 2 Gemiddeld aantal consulten per fysiotherapiepraktijk per aandoening

COPD en luchtwegklachten

Benauwdheid en klachten aan de luchtwegen zijn belangrijke symptomen van een besmetting met het COVID-19-virus. Fysiotherapie kan, als onderdeel van de longrevalidatie, ingezet worden bij deze klachten. We analyseerde de cijfers voor twee diagnosecodes, namelijk de code voor luchtwegklachten (diagnosecode 2553) en voor COPD (diagnosecode 2554). Het aantal consulten voor luchtwegklachten dat gemiddeld per praktijk per week werd uitgevoerd, daalde nadat de coronamaatregelen afgekondigd waren. Twee weken voordat de paramedische zorg weer werd opgeschaald, is al een stijging in het aantal consulten voor luchtwegklachten te zien. Vanaf week 20 ligt het aantal consulten hoger dan het niveau van voor de coronapandemie. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat het aantal contacten voor luchtwegklachten laag is. Het aantal COPD-consulten daalde tussen week 11 en week 18 met driekwart ten opzichte van het aantal consulten dat in het begin van het jaar plaatsvond. Na week 18 nam het aantal COPD-consulten weer toe, maar minder snel dan de stijging van het totaal aantal consulten. In week 26 vonden er gemiddeld per praktijk 40% minder COPD-consulten plaats dan voor de coronamaatregelen.

Psychosomatische klachten

De landelijke coronamaatregelen zouden effect kunnen hebben op het aantal patiënten met angst- en stressklachten (zie nieuwsbericht "Neerslachtiger, meer slaapproblemen en gedachten aan de dood door corona" op [site van het Trimbos instituut](#)). Om die reden hebben we ook gekeken naar het aantal psychosomatische consulten (diagnosecode 9381). Het wekelijkse aantal consulten voor psychosomatische klachten daalde tussen week 11 en week 18 met 75%, namelijk van 2,6 naar minder dan 1 consult gemiddeld per praktijk. In week 19 steeg het aantal naar ruim 40% van voor de coronamaatregelen, om toe te nemen tot en met week 23. Vanaf dan blijft het aantal consulten liggen op ongeveer driekwart van het aantal voor de coronapandemie.

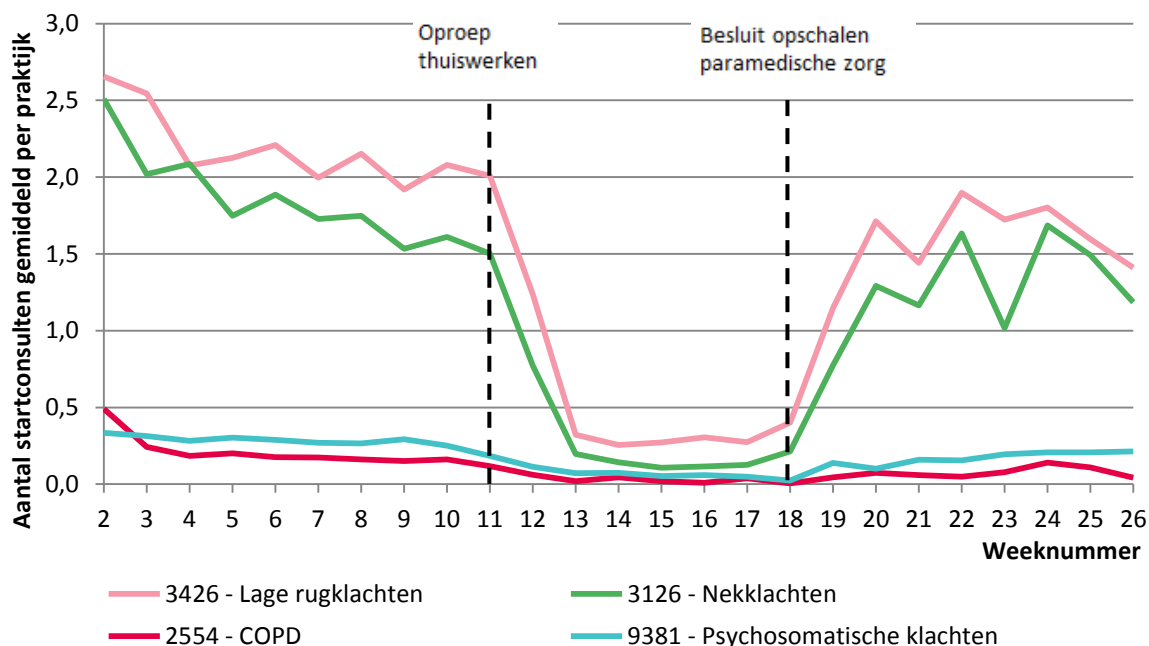
Lagerugklachten en nekkklachten

Klachten aan de lage rug en nek zijn de meest voorkomende klachten bij fysiotherapiepraktijken (Zie [jaarcijfers Nivel 2018](#)). Tijdens de lockdown neemt ook voor deze klachten het aantal consulten gemiddeld per praktijk sterk af. Voor beide typen klachten daalde het gemiddeld aantal consulten per praktijk met ongeveer 90%, een sterkere daling dan voor COPD en psychosomatische klachten. Na week 18 steeg het aantal consulten. Fysiotherapeuten voerden in week 26 gemiddeld per praktijk 10 consulten gericht op nekkklachten uit en 11 consulten voor lagerugklachten. Dit is ongeveer driekwart van het aantal consulten per week in periode voordat de maatregelen werden genomen.

Startconsulten: COPD blijft achter

Figuur 3 laat het gemiddeld aantal startconsulten per fysiotherapiepraktijk zien voor vier diagnosecodes. Voor alle diagnosecodes daalde het aantal startconsulten na week 11. Na week 18 nam het aantal startconsulten voor drie van de vier aandoeningen toe. Opvallend is dat het aantal voor COPD pas later toeneemt. In week 21 en 22 was het aantal startconsulten voor COPD een kwart van het aantal van voor de coronamaatregelen, terwijl dit aantal voor lagerug- en nekkklachten in dezelfde weken rond de 75% ligt. Voor luchtwegklachten is het aantal startcontacten te laag om weer te geven.

Figuur 3 Gemiddeld aantal startconsulten per fysiotherapiepraktijk per aandoening

Behandeling van COVID-19-patiënten neemt toe

Onderdeel van het revalidatietraject van COVID-19-patiënten kan een behandeling bij een fysiotherapeut zijn. Tijdens de coronapandemie registreerden fysiotherapeuten de behandeling van COVID-19-patiënten tijdelijk in de zorgdossiers onder diagnosecode 9380. Deze code wordt gebruikt voor het bespoedigen van algeheel herstel van patiënten zonder voorgaande operatie maar wel na opname in het ziekenhuis, revalidatiecentrum of verpleeghuis. Per 1 juni 2020 is een nieuwe code specifiek voor COVID-19 beschikbaar gesteld: code 9363. Deze kunnen de fysiotherapiepraktijken met terugwerkende kracht gebruiken.

In de eerste factsheet lieten we zien dat het gebruik van de diagnosecode 9380 steeg naar een hoger niveau dan voor de corona-uitbraak, wat zeer waarschijnlijk kwam door de behandeling van COVID-19-patiënten. De nieuwe cijfers laten zien dat tussen week 24 en 26 het aantal consulten dat gemiddeld per praktijk op deze code werd geregistreerd niet verder toenam. Het gebruik van de

nieuwe COVID-19-diagnosecode 9363 blijft daarentegen wel stijgen. In week 22 zien we op basis van cijfers van 205 praktijken 71 consulten voor deze nieuwe COVID-19-diagnosecode. In week 26 registreerden fysiotherapeuten van 168 praktijken 115 COVID-19-consulten. Gemiddeld per praktijk steeg het aantal consulten dus van 0,3 in week 22 naar 0,7 in week 26.

Beschouwing

De oproep van de Nederlandse regering in week 11 om zoveel mogelijk thuis te werken en de start van de intelligente lockdown in week 13, resulteerde in een te verwachten sterke daling van het aantal consulten bij fysiotherapiepraktijken. Nadat in week 18 de maatregelen gericht op paramedisch zorg werden versoepeld, steeg het aantal vervolg- en het aantal startconsulten tot ongeveer driekwart van het niveau van voor de corona-uitbraak. Tussen week 22 en 26 blijft het aantal consulten per week ongeveer gelijk en is daarmee dus nog niet volledig hersteld.

De trend in het aantal consulten verschilt voor de vijf onderzochte aandoeningen. Zo is de daling in het aantal consulten sterker voor rug- en nekklachten dan voor COPD en psychosomatische klachten. Mogelijk speelt het wel of niet aanwezig zijn van een medische indicatie een rol. Een van de richtlijnen om tussen week 13 en week 18 paramedische zorg te verlenen, was om de fysieke zorgverlening aan patiënten zonder een medische indicatie te beperken ([zie website van de IGJ](#)). Deze indicatie is bij rug- en nekklachten waarschijnlijk minder vaak aanwezig. Waar de daling voor deze aandoeningen het sterkst was, is ook het herstel in het aantal consulten het grootst na het versoepelen van de adviezen rondom de verlening van paramedische zorg. Voor psychosomatische klachten zien we een minder sterke daling van het aantal consulten tijdens de lockdown. Dit kan komen door een toename in het aantal stress- en angstklachten door de coronamaatregelen.

Het aantal patiënten met COPD dat een fysiotherapeut bezocht, steeg minder snel dan het aantal consulten voor klachten aan de lage rug en nek en psychosomatische klachten. COPD-patiënten vallen in de risicogroep waardoor een deel van de patiënten en/of behandelaren mogelijk terughoudend zijn met het hervatten van deze zorg. Daarentegen laten de cijfers zien dat het aantal consulten voor andere luchtwegklachten al toenam twee weken voordat het besluit werd genomen om de zorg op te schalen. Het aantal consulten voor deze aandoeningen steeg door tot een niveau dat hoger is dan voor de coronapandemie. Hierbij moet worden opgemerkt dat het aantal consulten voor luchtwegklachten per week laag is.

De resultaten laten zien dat het aantal coronapatiënten dat eerstelijns fysiotherapie krijgt, blijft toenemen. Een vraag die hierbij gesteld kan worden is wat het effect van de coronarevalidatie is op de beschikbare tijd voor andere aandoeningen en of het aantal consulten zich op langere termijn zal herstellen naar het niveau van voor de coronapandemie. Vervolgonderzoek zal daarnaast kunnen uitwijzen welke patiënten hun zorg uitstellen. We zullen daarom de cijfers bij zowel fysiotherapiepraktijken als oefentherapiepraktijken blijven monitoren om ook de langetermijngevolgen in kaart te kunnen brengen. In een volgende factsheet bekijken we patiëntkarakteristieken bij oefentherapiepraktijken.

Disclaimer

Wij doen ons best om onze onderzoeksresultaten zo begrijpelijk mogelijk te presenteren. De onderzochte materie is echter complex. Wij staan in voor de juistheid van onze cijfers, maar wij kunnen geen verantwoording nemen voor conclusies die derden op deze cijfers baseren. Wij zijn daarnaast continu bezig met het verbeteren van ons onderzoek. Een voorbeeld is het verbeteren van de methodologie of het toevoegen van gegevens van praktijken die op een later moment zijn binnengekomen. Hierdoor kunnen er veranderingen optreden in de cijfers en trends.

Over het onderzoek

Tijdens de coronapandemie heeft Nivel oefen- en fysiotherapiepraktijken gevraagd wekelijks cijfers aan te leveren om de zorg over de tijd in kaart te kunnen brengen. Deze publicatie richt zich op cijfers van fysiotherapiepraktijken. Per week hebben 168 tot 214 fysiotherapiepraktijken uit heel Nederland gegevens aangeleverd. Op basis van deze informatie van deze praktijken krijgen we inzicht in de zorg die fysiotherapeuten leverden voor, tijdens en na de corona-uitbraak.

Voor het onderzoek hebben we gebruikgemaakt van twee bronnen: Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn en de Landelijke Database Kwaliteit (LDK) (fysiotherapie).

Meer weten

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over ons onderzoek naar het [Gebruik van paramedische zorg in coronatijd](#) is opgenomen in pijler 3 van [Corona Actueel](#), waar u al ons corona-onderzoek aantreft.

Contact

Dr. Willemijn Meijer, onderzoeker Paramedische Zorg

[E] w.meijer@nivel.nl

[T] 030 272 9700

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt:

Jorna, Y., Dool, J. van den, Kiers, H., Dijk, L. van, Meijer, W.M. Gevolgen coronapandemie op gebruik fysiotherapiezorg voor verschillende aandoeningen. Gebruik van paramedische zorg in coronatijd. Week 2-26, 6 januari - 28 juni 2020. Utrecht: Nivel 2020.